

Remiss av SOU 2025:47, Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning?

Svemin är branschorganisationen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Svemin representerar cirka 60 företag med drygt 15 000 anställda inom produktion, prospektering och teknik. Medlemsföretagen finns i hela landet. Metallgruvorna är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen medan kalkstensfyndigheterna främst finns på Gotland.

Bakgrund

I januari 2024 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur den svenska elmarknaden kan utvecklas genom att bl.a. tydliggöra systemansvaret, öka leveranssäkerheten, skapa långsiktiga planeringsförutsättningar samt ge olika kraftslag marknadsmässig ersättning för de nyttor de bidrar med. Betänkandet ”Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning?” (SOU2025:47) släpptes i april 2025 och remitterades strax därefter. Ett betänkande som beskriver elmarknadens utmaningar på djupet men lämnar relativt få skarpa förslag. En övervägande del av slutsatserna hänförs till politiken att ta ställning till.

Svemins huvudsakliga synpunkter

- Svemin hänvisar till SKGS remissvar och ställer sig bakom SKGS ställningstagande i sin helhet. SKGS representerar den svenska basindustrin i energifrågor genom de fyra branschorganisationerna Skogsindustrierna, IKEM, Svemin och Jernkontoret som samlar Sveriges mest elintensiva företag inom skog, kemi, gruvkluster och stål.
- Svemin välkomnar regeringens olika initiativ för att på bred front öka fossilfri elproduktion i Sverige, inklusive kärnkraft, samt utbyggda elnät. Kommande förslag för en förbättrad elmarknad behöver genomsyras av perspektivet att elmarknaden i första hand är till för elanvändarna. Vid förändringar i elmarknadens utformning måste nyttan för i första hand konsumenter väga tungt i jämförelse med nyttan för exempelvis systemoperatören.
- Statliga beslut i närtid bör prioritera finansiering och utbyggnad av det svenska transmissionsnätet samt regelreformer som möjliggör moderniseringar och långsiktiga investeringar i vattenkraften.
- När svenska skattebetalare och elanvändare står för huvudsaklig risk och finansiering av utbyggd kraftproduktion behöver nyttorna också i största möjliga mån tillfalla svenska skattebetalare och elanvändare.

Svemins generella ingångar

Utredningen konstaterar att ”en god tillgång till trygg, fossilfri och konkurrenskraftig el är avgörande för vårt välstånd, för att nå klimatmålen och för fortsatt industriell utveckling”. Ett centralt ställningstagande som behöver vara ledstjärnan när många av resonemangen/förslagen i utredningen nu lämnas över till politiken att verkställa. Liksom SKGS betonar i sitt remissvar behöver perspektivet genomsyras av att elmarknaden i första hand är till för elanvändarna. Vid förändringar i elmarknadens utformning måste nyttan för konsumenter väga tyngre i jämförelse med nyttan för systemoperatören. Vi utgår ifrån att politiken nu tar vid

och i närtid föreslår skarpa förslag i nära dialog med kundsidan på elmarknaden, dvs. industrin som behöver elen för att förädla, ställa om och bidra till Sveriges framtida välbefinnande. Ett svenskt världsledande energisystem med god tillgång på billig el innebär i alla scenarier enorma positiva effekter för Sverige.

Inom gruvnäringen investerar vi just nu stort för att fasa ut fossila bränslen och råvaror. Detta gör vi både för att stärka vår konkurrenskraft och möta de klimatmål som politiken beslutat om. Ska våra verksamheter bli fossilfria måste elen komma fram till vår produktion och den måste komma till ett konkurrenskraftigt pris. Både för omställning av befintliga verksamheter och för framtida expansion och därmed kan vi bidra till både klimatmål och strategiska mål som exempelvis den europeiska råmaterialakten stipulerar.

Statens centrala roll

Oavsett hur man vrider och vänder på argumenten kring den svenska elmarknadens utveckling behöver staten alltid inta en central roll som garant för stabilitet och investeringar gällande samhällskritisk infrastruktur som utveckling av elsystemet de facto innebär. Det gäller reglering av elmarknaden, säkerställandet av balans mellan produktion och konsumtion, utbyggnad av transmissionsnätet m.m. Staten kan genom styrmedel, stöd och långsiktig planering bidra till att hålla elpriserna nere och skapa förutsägbarhet. Att staten är med och delar risk, exempelvis så som det föreslagits för finansiering av kärnkraft, kan avsevärt sänka kapitalkostnaderna och därmed de totala kostnaderna för elsystemet i ett system där kapitalkostnaderna är dominerande. Därtill är de flesta pågående eller kommande industriprojekt kopplade till politiskt satta klimatmål där koordinerade insatser mellan stat och näringsliv kommer att krävas, i synnerhet gällande det kritiska behovet av att få fram fossilfri el till konkurrenskraftiga priser.

Bygg ut transmissionsnätet

En grundläggande uppgift för staten är att underhålla och bygga transmissionsnätet för el. Elnätskapaciteten i norra Sverige är särskilt kritisk där en stor del av Norrbotten inte har något transmissionsnät vilket innebär att befintligt regionnät idag slår i kapacitetstaket. I princip är inget ökat effektuttag möjligt i denna industritunga del av Sverige vilket bl.a. innebär att industriverksamheter hålls tillbaka på grund av bristande elnätskapacitet.

Svemin är av åsikten att transmissionsnätet utgör samhällskritisk infrastruktur vilket innebär att staten behöver ta ett grundläggande ansvar för finansiering och utbyggnad. Utbyggnad av högspänningsnät är inte bara en teknisk nödvändighet utan en strategisk investering för att ta tillvara på Sveriges enorma industriella potential. En ökad nätkapacitet underlättar investeringsbeslut, förbättrar effektiviteten på elmarknaden, ökar tillförlitligheten i elsystemet och minskar volatiliteten i elpriserna. Därför bör staten prioritera en fortsatt utbyggnad av transmissionsnätet.

Bygg ut vattenkraftens kapacitet

Med dagens regelverk kring vattenkraften är det troligt att produktionen i Sveriges vattenkraftverk kommer att minska även om kapacitetsökningar vore lönsamma. Vi ser starka skäl att regeringen intensifierar arbetet med att underlätta för att utöka vattenkraftens elproduktion. Reformerna som kan utveckla vattenkraftens kapacitet och reglerförmåga skulle gynna den svenska elmarknaden på många plan. Men då krävs justeringar i regelverk som möjliggör moderniseringar och långsiktiga investeringar i vattenkraften.

Statsstöd i klimatomställningen

Statsstöd bör användas med restriktivitet, men kan vara motiverat i vissa fall, exempelvis när det handlar om politiskt inducerade kostnadsökningar. Exempelvis kommer höga investerings- och driftskostnader, till följd av europeisk klimatpolitik, sannolikt att kräva ytterligare stödåtgärder som förhindrar koldioxidläckage, dvs. att energiintensiva företag i EU flyttar sin produktion till länder med mindre strikta klimatregler. Indirekt kompensation för ETS påverkan på elpriset är ett sådant viktigt verktyg, i synnerhet när elpriserna blir den avgörande faktorn när industrin elektrifierar och ställer om till fossilfria verksamheter. Sverige bör på sikt, liksom flertalet andra EU-länder, införa en kompensation för indirekta kostnader för elintensiv industri i Sverige.

Hantera den politiska risken

Elmarknadens aktörer ser idag en stor osäkerhet kring vad som kan hända vid skiftningar i det parlamentariska underlaget. Oavsett vilka förslag som regeringen tar vidare från utredningen bör regeringen finna ett bredare parlamentariskt stöd i Riksdagen, inte minst för kärnkraftens kommande nyinvesteringar. En trovärdig blocköverskridande politisk uppslutning kring att kärnkraft ska utgöra en betydande andel av elproduktionen i Sverige de närmaste 60 åren är sannolikt viktigt för att investeringar skall komma till stånd.

Marknadsintegration och svenska intressen

När svenska skattebetalare och elanvändare blir huvudsakliga risktagare av ny elproduktion i Sverige, exempelvis finansiering av kärnkraft, bör nyttorna även tillfalla svenska skattebetalare, elanvändare och primärt skapa förädlingsvärde i Sverige. Det är därför viktigt att vara restriktiv med att öka kapaciteten på förbindelser till länder som snedvrider prisbildningen, i synnerhet till länder med självförvållade elförsörjningsproblem. Svemin, och SKGS, är av den starka uppfattningen att exempelvis Tysklands elförsörjningsproblem inte ska lösas på bekostnad av svensk industris konkurrenskraft. Sverige och EU behöver därför driva på fungerande elprisområden där fossilfria kraftslag gynnas och för en elmarknad främjar svensk konkurrenskraft. Utökad marknadsintegration, dvs. ytterligare ihopkopplingar med grannländer, bör bedömas i ljuset av detta där svenska intressen väger tungt.

Stockholm, [datum som ovan]

Maria Sunér

Joakim Aspeheim

VD Svemin

Ansvarig Energi, Klimat och Transport, Svemin